

NEPERIODICKÝ VĚSTNÍK ČESKOSLOVENSKÉ ASTRONOMICKÉ SPOLEČNOSTI PŘI ČSAV

KOSMICKÉ ROZHLEDY

3/1978

KOSMICKÉ ROZHLEDY, neperiodický věstník Československé astronomické společnosti při Československé akademii věd

ročník 1978

číslo 3

Panelová diskuse o popularizaci astronomie

Redakční kruh Kosmických rozhledů se rozhodl uspořádat další panelovou diskusi, věnovanou tentokrát problémům popularizace astronomie. Diskuse se uskutečnila 27. listopadu 1976 v přednáškové síni Hvězdárny a planetária M. Kopernika v Brně. Celodenního jednání se zúčastnili:

Marián Dujnič, studující žurnalistiky na Filozofické fakultě UK v Bratislavě; pracovník Hvězdárny v Rimavské Sobotě

Ing. Jaroslav Dykast, CSc., vedoucí astronomického kroužku v Mostě

Tatiana Fabini, výkonná redaktorka časopisu Kozmos, Bratislava

Ing. Marcel Grün, samostatný odborný pracovník Planetária, Praha

RNDr. Jiří Grygar, CSc., Astronomický ústav ČSAV, Ondřejov; předseda redakčního kruhu Kosmických rozhledů

prof. Oldřich Hlad, ředitel Hvězdárny hl.m. Prahy; vědecký sekretář Čs. astronomické společnosti při ČSAV

RNDr. Tomáš Horák, CSc., n.p. Geofyzika, Brno; předseda brněnské pobočky ČAS

PhDr. Zdeněk Horský, CSc., Astronomický ústav ČSAV, Praha; člen red. kruhu KR a předseda historické sekce ČAS

Ing. Karel Jehlička, Vysoké učení technické, Brno; předseda elektronické sekce ČAS

Marcela Lieskovská, tajemnice sekretariátu ČAS, Praha

Ing. Bohumil Maleček, ředitel Hvězdárny, Valašské Meziříčí; předseda pobočky ČAS ve Valašském Meziříčí

prom. fyz. Zdeněk Mikulášek, t.č. vedoucí Hvězdárny a planetária M. Kopernika, Brno; člen red. kruhu KR

Adolf Novák, ředitel Hvězdárny v Teplicích, předseda
teplické pobočky ČAS

Ing. Karel Pacner, redaktor vědy a techniky deníku Mladá
fronta, Praha; vědecký publicista

Ing. Jaroslav Pavloušek, redaktor ČTK a bulletinu Věda a
technika, Praha

prof. Jan Píšala, předseda ostravské pobočky ČAS; vedoucí
astronomických kroužků, Opava

RNDr. Eduard Pittich, CSc., Astronomický ústav SAV, Bratislava;
člen red. kruhu KR

prom.fyz. Zdeněk Pokorný, Hvězdárna a planetárium M. Kopernika,
Brno; člen red. kruhu KR

Ing. Pavel Příhoda, Planetárium Praha; výkonný redaktor KR a
předseda pražské pobočky ČAS

prof. Miroslav Šulc, Gymnázium, Brno - Královo Pole; člen
předsednictva ÚV ČAS a předseda meteorické
sekce ČAS

Z průběhu diskuse byl pořízen péčí Ing. K. Jehličky
zvukový záznam, jenž po autorizaci a redakčních úpravách
postupně uveřejňujeme v Kosmických rozhledech. Při té pří-
ležitosti chceme poděkovat vedení Hvězdárny a planetária
M. Kopernika v Brně za organizační zajištění panelové disku-
se a všestrannou pomoc v jejím průběhu. Děkujeme dále
pracovníkům Hvězdárny v Teplicích, ale zejména prom.fyz.
Heleně Holovské za přepsání magnetofonového záznamu. Jmeno-
vaná též připravila ve spolupráci s redakcí autorizovaný
text diskuse.

Samotná panelová diskuse byla organizována podobně
jako v předešlém případě tak, že každé dílčí téma bylo
uvedeno předsedou redakčního kruhu KR a současně byl vybrán
jeden z účastníků diskuse k přípravě závěrečného resumé.
Vlastní průběh diskuse řídili prom.fyz. Z. Mikulášek (té-
mata 1. a 2.) a Ing. P. Příhoda (témata 3. a 4.). Názory,
vyslovené účastníky diskuse, jsou jejich osobním míněním
a v žádném případě je nelze považovat za oficiální stano-
visko organizací, v nichž jsou diskutující zaměstnání.

V tomto čísle předkládáme autorizovaný záznam diskuse
k prvním dvěma tématům, a to

1. Úroveň a rozsah popularizace astronomie
2. Osobnost popularizátora.

Redakce

1. Úroveň a rozsah popularizace astronomie

Grygar: Začínáme bodem "Úroveň a rozsah popularizace astro-
nomie. Myslím si, že tento bod je z naší diskuse nejzávaž-
nější a bude mu potřeba věnovat více času, ale tím bychom se

neměli znepokojoval, protože na tom, jak zvládneme tento bod, bude záviset do značné míry i formulace bodů dalších. Slíbil jsem dále, že budu hovořit o omezení, kterému jsme se dohodli vystavili. Uvažovali jsme o možnosti spojit otázky popularizace astronomie a pedagogické problémy astronomie; čili to, co se probírá ve škole - jak v osnůvách všeobecně vzdělávacích škol, tak některých specializovaných zařízeních. Dospěli jsme jednoznačně k závěru, že tímto způsobem nemůžeme diskusi rozšiřovat. Jednak to patří do kompetence pedagogické sekce ČAS, jednak bychom tím diskusi roztržili. Popularizace astronomie, o které se zde má dnes hovořit, je pouze ta část popularizace, která nezapadá do školních osnov.

To znamená - i když se jedná třeba o popularizaci pro mládež - tak spíše o ty formy, které jsou takřka jaco nepovinné. Pokud jde o popularizaci samotnou, tak se přirozeně soustředíme na problémy popularizace pro dospělé, ať už jde o astronomy-amatéry nebo astronomy profesionály (ty bychom vylučovat neměli), ale zejména o širokou veřejnost. Je jasné, že astronomie je obor, jehož popularizace u nás má odjakživa velkou tradici a to se odráží i na zájmu veřejnosti, ale zase naopak to přináší četné problémy, které popularizátoři v jiných oborech přírodních nebo technických věd nemají. Takže tímto způsobem diskusi vymezujeme.

Chtěl bych na úvod spíše nadhodit několik otázek, než je nějakým způsobem řešit nebo deklarovat, jak by to mělo být. Chtěl bych upozornit, že dlouhá tradice astronomické popularizace v Československu přinesla své pozitivní ovoce v tom, že úroveň profesionální astronomie v našich zemích je docela mimo diskusi vyšší než úroveň jiných přírodovědných oborů, právě proto, že výběr zájemců o astronomii je do značné míry filtrován způsoby a metodami popularizace a byl vždycky velmi kvalitní. To znamená, že počet zájemců, kteří se chtějí stát astronomy z povolání, byl a je vždycky podstatně větší, než jaká je možnost zaměstnání v tomto oboru, a tudíž tady působil velmi účinný kvalitativní filtr. To je podle mého soudu hlavní důvod, proč naše astronomie má ve světovém měřítku velice významné postavení, navzdory omezením, která máme z důvodů finančních nebo i personálních.

Vzhledem k počtu obyvatelstva, které Československo má, naše astronomie patří relativně ke světové špičce a absolutně k evropskému velmi dobrému průměru. Na tomto stavu má velkou zásluhu popularizace, která se u nás pěstuje už snad od minulého století na velmi slušné úrovni. Je také jasné, že kvalita a úroveň popularizace má vliv na to, že mladí lidé, zejména v tom kritickém věku, kdy se formuje jejich vztah k budoucímu povolání (a ten věk je zejména pro pracovníky v astronomii, jak se zdá, velice nízký: mezi 10 a 13 lety), si zvolí právě astronomii a potom v ní chtějí samostatně pracovat. Z toho důvodu bychom se měli zabývat v první části diskuse úrovní a rozsahem astronomické popularizace pro tuto velice mladou generaci.